

Fatih YILMAZ¹

Mevlüt TAŞKIN²

**HACİVAT KARAGÖZ OYUNLARI İLE TÜRKÇENİN YABANCI
DİL OLARAK ÖĞRETİMİ VE KÜLTÜR AKTARIMI³**

Özet

Dil toplumun hem anlaşma aracı hem de toplumlararası bir kültür aktarıcısıdır. İnsanlar ikinci bir dil öğrenirken aynı zamanda o dilin kültürünü de öğrenmek isterler. Kültür aktarımı dil öğretimi sırasında öğrenciye kazandırılabilirse birey dilini öğrendiği toplumu daha kolay tanıyabilir ve o kültüre karşı daha hoşgörülü hale gelir. Türk dilinin ve kültürünün kendine has özellikleri ve kuralları vardır. Bu kuralları ve özellikleri aktarmada Hacivat-Karagöz oyunları kendine önemli bir yer edinebilir. Çünkü bu oyunlar konularını doğrudan Türk kültüründen, inanışlarından ve günlük yaşamından alır. Dolayısıyla içerisinde bolca kültürel unsurlar içerir. Bu nedenler onu yabancılara Türkçe öğretiminde ve kültür aktarımında önemli bir materyal olmasını sağlayabilir. Bu çalışma Hacivat-Karagöz oyunları taranarak “Karagöz-Hacivat ile dil öğretimi ve kültür aktarımı” olarak iki ana konu bağlamında incelenmiştir. İnceleme yapılırken literatür taraması yöntemi kullanılarak hangi dil bilgisi konularının öğretilebileceği ve dil öğretimi sürecinde hangi kültürel öğelerin aktarılabilirliği tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kültür Aktarımı, Hacivat-Karagöz Oyunları, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

¹ Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, fatih.yilmaz@gop.edu.tr

² MEB, Öğretmen, serkanmevluttaskin@hotmail.com

³ Bu çalışma VII. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı 19-21 Haziran 2014, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türk Dil Kurumu (UTEOK)’da sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

**TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE WITH HACIVAT
KARAGOZ PLAYS AND CULTURAL TRANSMISSION****Abstract**

Language is a society's tool of communication as well as an intercommunal cultural transposer. People want to learn the culture of the language during learning a second language, as well. If cultural transmission can be imparted to the students during the learning of languages, individuals can easily recognize the society of whose language they learn and become more tolerant against that culture. Turkish language and culture has its own characteristics and rules. Hacivat-Karagoz plays may find an important position in the transmission of these rules and features. Because, Hacivat-Karagoz plays takes their subjects directly from the Turkish culture, beliefs and daily life. Therefore, they include cultural elements in abundance. These reasons may provide an important material in the transmission of culture and teaching of Turkish to foreigners. In the present study, "Language teaching with Hacivat-Karagoz and transmission of culture with Hacivat-Karagoz" were investigated as two main subjects by reviewing Hacivat-Karagoz plays. This is a literature survey study; Hacivat-Karagöz plays are reviewed and the study reveals that these plays can be used to promote Turkish language proficiency and culture.

Key words: Cultural transmission, Hacivat-Karagoz plays, Teaching Turkish as a foreign language

Giriş

“Dil toplumda bir anlaşma vasıtası olduğu gibi aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı ve kültür aktarıcısıdır (Özbay, 2002: 115). İkinci bir dili öğrenme başka bir kültürü öğrenmenin ve algılayanın en kolay ve etkili yoludur. Yabancı dili öğrenmek; yalnızca o dilin sistemini, dil bilgisi yapılarını öğrenmek değil aynı zamanda yeni bir kültürü tanımak ve o kültürü öğrenmektir. Dil öğrenen birey karşılaştığı hedef kültürdeki bireylerle iletişim kurmak için çaba sarf eder ve karşılaştırmalar yapar. Doğaldır ki bu şekilde o kültüre karşı daha hoşgörülü ya da olumsuz tutumlar da sergileyebilir hale gelir. Bu da kültür aktarımının istediği ortamın gerçekleşmesi anlamına gelir. Nitekim dil ve kültür arasındaki sıkı ilişki dile kültürünü öğrenmeden hâkim olunamayacağı olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Kültür aktarımının önem kazandığı günümüz yabancı dil eğitim sürecinde dil öğretiminde kullanılan birçok materyalin o toplumun kültüründen doğduğu ve o kültürün taşıyıcılığını yaptığı açıkça gözlenebilir. Dil öğretiminin aynı zamanda bir kültür öğretimi olduğu bilinmektedir. Modern dil öğretim yaklaşımlarında dil öğretiminin yanında o dili kullanan insanların kültürünün de öğretiminin başarıya ulaşmada önemli olduğu belirtilir.

“Yabancı dil öğretimi kültür öğretimidir. İnsanlar ait oldukları toplumun ve o topluma ait kültürün kelime ve kavramlarıyla kendilerini ifade ederler. Bütün kelime ve kavramların arkasında bir kültür geçmişi vardır. Bu sebeple toplumun yapısı ve sosyal değerleri dikkate alınmalıdır” (Avcı, 2002: 2). Ünlü halkbilim araştırmacısı Bascom (1954: 333) halkbilimin dört işlevi adlı çalışmasında “halkbilimin kültür içerisindeki dört temel işlevinden bahsetmektedir: 1. Halkbilimi insanların toplum tarafından kendilerine uygulanan baskılardan kaçmalarına sebep

olur. 2. Halkbilimi kültürü, ritüelleri ve gelenekleri sürdüren ve gözlemleyen kişiler açısından destekler. 3. Halkbilimi ahlaki değerleri destekleyen ve onu oluşturan pedagojik bir araçtır, 4. Halkbilimi, sosyal baskıları uygulayan ve sosyal kontrolü sağlayan bir araçtır” der.

“Dil öğretimi işi kişinin kültürel yeteneğinde çeşitli kültürel özellikler (ulusal, yerel, sosyal) ayrı ayrı değil, karşılaştırılmış, etkileşmiş, zenginleşmiş, bütünleşmiş çok dillilik yeteneği bileşenini oluşturur ve bu bileşen de diğer bileşenlerle etkileşim içindedir.” (Demirel 2012: 4) ifadesi dil öğreniminin kültürleşme sürecini vurgulamaktadır. Kültürel öğeler ile genel anlamda hedef dilin konuşulduğu ülkenin önemli tarihi olayları, gelenek, görenek ve âdetleri, edebiyatı, mimarî yapısı, günlük hayata dair genel davranış tarzları, yemek ve alışverişle ilgili alışkanlıkları, hayata ve olaylara bakış açıları kastedilmektedir (Kalfa, 2013: 169).

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince hazırlanan Tavsiye Kararları R(82) 18’in önsözünde belirtilen “Avrupa’daki dil ve kültür çeşitliliğinin, zengin mirasının korunması ve geliştirilmesi gerekir. Ortak bir kaynaktır ve bu çeşitliliği iletişim yolunda bir engel olmaktan çıkarıp karşılıklı bir zenginleşme ve anlayış hâline getirmek için eğitim alanında büyük çabaya ihtiyaç vardır.”(MEB, 2009: 2) maddesi kültürün dil eğitiminde tüm Avrupa için bir zenginleşme faaliyeti olduğuna vurgu yapmıştır. Kültür- dil ilişkisinin önemi Avrupa Dil Ortak Çerçeve Metni’nde sıkça vurgulanmıştır.

Brooks’a (1986:128 akt. Okur ve Keskin, 2013:1626) göre kültür öğeleri aktarılmazsa öğrencinin yabancı dili konuşması, kendi kültür çevresinden gördüğü kavramları farklı sembollerle dile getirmesinden başka bir şey olmaz. Bu nedenle yabancı dil öğrenen kişinin o dile tam olarak yetkin olması için sadece dilin yapısını bilmesi yeterli değildir. Öğrencinin, o dilin hitap, teşekkür, kabul etme, reddetme, önerme gibi kullanımları hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Yabancı dil öğretiminde kültürel öğelerin aktarılmasının birçok sebebi vardır. Tomalin ve Stempleski’ye (akt. Kılınç ve Şahin, 2012:4) göre kültür öğelerinin aktarılmasının yedi amacı vardır.

- Öğrencilerin her insanın davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- İnsanların konuşmalarında ve davranışlarında etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürdeki ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin, bazı kelime ve cümleciklerin, kültürün bir sonucu olarak, hep aynı şekilde birbiri ardına geldiğinin farkına varmalarına yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili genellemeleri objektif gözle değerlendirmelerine yardımcı olmak.
- Öğrencilerin hedef kültürle ilgili bilgi toplama becerilerinin gelişmesine yardımcı olmak.
- Öğrencilerde hedef kültürle ilgili merak uyandırmak ve onların o kültürdeki insanlara empati duymalarını sağlamak.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde özellikle Türk toplumuna has özellikte olan bazı unsurların ana başlıklarının verilmesi gerekir. Bu unsurları belli başlı maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir:

- Karşılaşmalar, selamlaşmalar ve tanıştırmalar
- Kişilerin sohbetleri esnasında kullandıkları yaşa, yakınlığa ve toplum içindeki statüsüne bağlı yaklaşımlar
- Yemekler ve içecekler
- Aile içinde gerçekleşen yaşam

- Yaşanılan yer, komşuluk ilişkileri, şehir ve kırsal kesim arasındaki yaşayış farklılıkları
- Giyim ile ilgili unsurlar,
- Çalışma ve çalışma ortamları,
- Siyaset ile ilgili unsurlar,
- Randevular ile ilgili unsurlar,
- Eğitim ve eğitim ortamları ile öğrenme ortamları ile ilgili unsurlar,
- Oynanan oyunlar, dinlenen müzikler ile ilgili unsurlar,
- Din ile ilgili yaşanmışlıklar,
- Bayramlar, kutlama ve anma günleri, evlenme ve ölüm ile ilgili unsurlar,
- Evlere yapılan davetler misafirlikler,
- Sağlık ve tedaviler ile ilgili unsurlar,
- Temizlik ile ilgili unsurlar,
- Tepkileri dile getirme yöntemleri,
- Toplum içinde anlatılan hikâye, masal, efsane,
- Günlük hayatta kullanılan atasözleri ve deyimler,
- Günlük hayatta duyguları ifade etmek veya bir durumu anlatmak için kullanılan jest ve mimikler ile ilgili unsurlar (Demir, Açık, 2011: 71).

Bir dili öğretmenin aynı zamanda o kültürün öğelerinin de öğretilmesi amacı doğrultusunda yabancılara Türkçe öğretirken bizim kültürümüzden doğup büyümüş Hacivat ve Karagöz metinlerinin kullanılması, bu metinlerle ve etkinliklerle hem dil kurallarının kavratılması hem de kültür öğelerimizin aktarılması oldukça etkili bir yöntem olacaktır. Hacivat-Karagöz metinlerinde yukarıda saydığımız unsurların tamamına yakınından örnekler bulunmaktadır. Bu da, kültür aktarımı açısından bu metinlerin ne denli etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Hacivat ve Karagöz, taklide ve karşılıklı konuşmaya dayanan, iki boyutlu tasvirlerle bir perdede oynatılan gölge oyunudur. Karagöz oyunları konularını halk hikâyelerinden, günlük yaşamdan almıştır. Dolayısıyla içerisinde bolca kültürel öge içerir. Karagöz oyunundaki kişiler tip özelliği taşımaktadır. Olaylar ve kişiler ayrıntıları ile değil yüzeysel olarak işlenir ama tipik ve önemli özellikler vurgulanarak izleyiciye mesajlar verilir. Oyunun başkışileri Hacivat ve Karagöz'dür. Karagöz halkı, Hacivat ise biraz daha üst tabakayı temsil ederler. Karagöz oyunlarında her konu, her olay komedi tarzında anlatılır. Aytaş (2006:288)'ın da belirttiği gibi Karagöz metinleri sosyal bir konuyu ele alarak, bunu göstermecî ve imgesel bir tarzda yansıtır. Bu yüzden hem tarihsel süreç içerisinde yüklendiği görev hem de taşıdığı değer oldukça önemlidir. Kültürün maddi ve manevi olarak iki boyutu vardır. Maddi boyutu giyim-kuşam, yemek, eşya vb. iken, manevi kültür unsurları ise algılarımız, inançlarımız, değerlerimizdir. Karagöz'de bunların hepsini görme imkânına sahip olmamız da Karagöz'ün değerini ortaya çıkarmaktadır. Karagöz, 2009 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne kayıt ettirilmiştir. Yabancı dil öğrenenleri sıkmadan, onların ihtiyaç duydukları söz kalıplarını öncelikle öğretebilmek, öğrenciyi güdülemek ve dolayısıyla dersi zevkli hâle getirmek açısından önemlidir. Dersi zevkli kılan öğeler ise sınıf ortamında yapılan etkinlikler ve öğrenciyi günlük hayatında karşılaşacağı durumları oyunlaştırarak canlandırma tekniğidir (Akkaya, 2013:175). Hacivat-Karagöz diyalogları canlandırmaya ve etkinlik oluşturmaya oldukça elverişli halk kültürü unsurlarındandır.

Yabancılara Türkçe öğretiminde görsel-işitsel araçların kullanımı sınıf içerisinde doğal bir ortamın oluşmasında öğretmene yardımcı olmaktadır. Dil öğretiminde görsel işitsel araçlarla yapılacak etkinlikler kelime ve kavramların daha kolay öğretilmesi ve öğrenilmesine yardımcı

olacaktır(Demirel,1993:24). Hacivat-Karagöz gölge oyunu sınıf içerisinde kolaylıkla oynanabilecek görsel işitsel araçlardan biri olabilir. Öğretmen, kavratmak istediği konuyu daha ilgi çekici hale getirebilmek için bu kültür öğemizden faydalanabilir. Öğretmen, etkinlik yaparken doğaçlamaya ve duraklamalara izin veren gölge oyunundan verimli bir şekilde faydalanabilir.

Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmada Hacivat-Karagöz oyunlarının yabancılara Türkçe öğretimi derslerinde hangi konuları öğrenciye kavratılabilmekte kullanılabileceğini ve bunun etkililiği üzerine durulacaktır. Aynı zamanda dil öğretirken kültürümüze ait hangi öğelerin Hacivat-Karagöz metinleriyle öğrenenlere aktarılabileceği tespit edilmiştir. Bu çalışmada literatür taraması yapılmış, Ünver Oral'a ait on iki kitap ve bazı dergilerde (Gonca, Yolculuk, Arkadaşım), ders kitaplarında (MEB, Ada, Evren, Pasifik yay. 5-6-7-8. Sınıf) ve internette bulunan metinler konu konu taranmıştır. İncelenen metinlerden dil öğretimine ve kültür aktarımına uygun olan bazıları tespit edilmiştir. Diyalogların alındığı yerler ve bulundukları sayfalar bilgisi kısaltma şeklinde verilmiştir.

ÇKH : Çocuklara Karagöz ile Hacivat (Oral,2008)

İGKG : İbiş Geldi Karagöz Geldi (Oral,2009)

İvK : İbiş ve Karagöz (Oral,2009)

KBM : Karagöz Belediye Memuru (Oral, 2009)

KD : Karagöz'ün Dondurmacılığı (Oral,2009)

KH : Karagöz'den Hikâyeler (Oral,2009)

KHS : Karagöz ile Hacivat Söyleşmeleri (Oral,2009)

KiH : Karagöz ile Hacivat (Oral,2009)

KPB : Karagöz Park Bekçisi (Oral,1999)

KT : Karagöz Televizyonda (Oral,2009)

KvT : Karagöz ve Trafik (Oral,2009)

ÇKHS : Çocuklarla Karagöz Hacivat Söyleşmeleri (Oral,2009)

MAK : Makale(Çetinkaya:s84-85)

Makalemizde, literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Literatür taramalarında kullanılan doküman inceleme yönteminden faydalanılmıştır.“Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 187). Doküman inceleme yöntemi ile elde edilen bulgular, dil öğretimi, dil bilgisi kavramları ve kültür aktarımı açılarından değerlendirilmiştir. Bulgular “Hacivat-Karagöz ile Dil Öğretimi ve Karagöz-Hacivat ile Kültür Aktarımı” olarak iki ana başlıkta toplanmış ve kendi içinde alt başlıklara ayrılmıştır.

Bulgu ve İncelemeler**1.Hacivat-Karagöz oyunları ile Dil Öğretimi**

Dil öğretiminde sıradan yöntemler kullanıldığında öğrencilerin dikkati belli bir süre sonra dağılır. Değişik etkinliklerin yapılması öğrencilerin kaybolan isteklerini yeniden harekete geçirebilir. Dil öğreticisi, Türkçeyi öğrenenlerin amaçlarına ve seviyelerine uygun olarak bu kültür öğemizi kullanarak değişik etkinlikler üretilebilir. Hacivat Karagöz metinlerinde örtük bir dilin kullanılması ve mecazi unsurların çokça yer aldığı düşünüldüğünde, bu metinlerin yabancılarla Türkçe öğretiminde genel olarak B2-C1 seviyesinde dil öğrenenlerin yararlanacağı metinler olduğu düşünülebilir.

1.1 Sözcük, terim ve kavram öğretimi

Sözcük, “bir ya da birden çok sesbiriminin oluşturduğu, yazıda iki boşluk arasında yer alan, çoğu kez anlamsal bir birim oluşturan, söylemde belli bir biçimsel birlik sunan, çeşitli dizimsel kullanımlarında biçim olarak hiç değişmeyen ya da bir bölümüyle değişim gösteren ses ya da sesler öbeğidir” (Vardar 1998:190). Karagöz-Hacivat metinleri genellikle çocuklara ve halka göre yazıldığı için içinde günlük hayatta sıkça kullanılan sözcükler yer almaktadır. Bu dil öğretiminde kolaylıkla kullanılabileceği hususunu desteklemektedir. Hacivat oyun aracılığı ile bazı kelime, terim ve kavramları ilgi çekici şekilde hem Karagöz’e hem de izleyicilere öğretmektedir. Aşağıda Karagöz-Hacivat metinlerinde geçen kelime, kavram ve terim öğretimine örnek diyaloglar yer almaktadır.

- Şekerleme (Oral/2009:KHS, s.4)

Hacivat: Sonra pencere kenarındaki şekerlemen yarım kalıyor.

Karagöz: şekerleme nerede Hacı Cavcav, ben hepsini yerim?

Hacivat: Canım şekerleme diye otururken uyuklamaya denir. (...)

- Trafik (Oral/2009,KvT, s.37)

Hacivat: (...) Biliyorsun Karagöz’üm, evimizden çıktuktan sonra sokaklar, yollar, caddeler var.

Karagöz: Hay hay... Caddelerde tüneller, köprüler var.

Hacivat: Aferin Karagöz’üm ama onlara tüneller, köprüler demezler. Alt geçitler, üst geçitler denir!.

Karagöz: Hay hay, bir de kaldırımlar var.

Hacivat: Efendim, biliyorsun ama bilmediklerin de var! Mesela bütün yollarda insanların ve araçların dolaşmasına trafik denir.

- Talebe (Oral/2009:KHS, s.33)

Hacivat: Allah Allah, sinirlerim bozulmaya başladı. Dilencilik demedim. Talebe demek istiyorum.

Karagöz: Hangi Talip’e yemek istiyorsun?

Hacivat: Talip değil, talebe... Aman Allah’ım... Yani öğrenci!

- Çakır göz (Oral/2009:KHS, s.57)

Hacivat: Hani şu çakır gözlü mü?

Karagöz: Çukur gözlü de kim?...

Hacivat: Yani mavi gözlü... (...)

- Tüberküloz (Oral/2009:KHS, s. 58)

Hacivat: Neyse efendim, hastalığı neymiş?...

Karagöz: Dilim dönmüyor ki söyleyeyim. Tüplü küllü bir şey...

Hacivat: Vah vah, tüberküloz olmasın Karagöz'üm?

Karagöz: Hay hay, işte ondan!

Hacivat: Yani verem olmuş çocukcağız! Akciğerleri yara olmuş... Vah vah vah...

- Ateşlenmek (Oral/2009:KvT, s.33)

Hacivat: Ateşin çok mu idi?

Karagöz: Hay hay, ateşim çoktu da biraz komşulara dağıttım. Yangın çıkmasın diye kalan ateşimi de itfaiye gelip söndürdü.

Hacivat: Allah iyiliğini versin, öyle odun – kömür ateşi değil efendim! Yani hastalanan insanın vücut sıcaklığı çok artarsa tehlikeli olur.

1.2 Deyim ve atasözü öğretimi

Türkçeyi diğer dillerden ayıran en önemli özelliklerinden birisi günlük hayatta deyim, atasözü ve özdeyişlerin sıklıkla kullanılması durumudur. Yabancı dil öğrenen bireylerin bizim kültürümüzde sıkça yer alan bu unsurları daha iyi ve etkili öğrenebilmesi için Karagöz- Hacivat diyaloglarından yararlanılabilir. Aşağıdaki diyaloglarda deyim ya da atasözlerinin birçoğu açıklamaları içinde bulunacak şekilde kullanılmıştır.

- Turp gibi olmak (Oral/2009:KHS, s.58)

Hacivat: Allah Allah, turp gibiydi.

Karagöz: Âmin, babası havuç, annesi de nohut gibiydi.

Hacivat: Değil efendim, yani çok sıhhatli görünüyordu. (...)

- Hapis kalmak (Oral/2009:KiH, s.9)

Hacivat: Sonra, takside hapis kaldım.

Karagöz: Elllerine kelepçe de vurdular mı Hacı Cavcav?

Hacivat: Kelepçe olur mu Karagöz'üm! Yani yol tıkanınca taksi ilerleyemedi. Ben de içinde kaldım.

- Kafası karışmak (Oral/2009:KiH, s.1)

Hacivat: Canım yine bir şeye mi kızdın?

Karagöz: Kızması var mı? Sesini duyunca ne düşündüğümü şaşırdım!

Hacivat: Kafanı mı karıştırdım Karagöz'üm?

Karagöz: Bana niye getirmedin?

Hacivat: Ne istiyorsun?..

Karagöz: “Kalanı da atıştırdım.” dedin ya!..

Hacivat: Değil efendim, “Kafanı mı karıştırdım?” dedim. Yani ben seslenince düşündüğünü unuttun mu demek istedim.

Karagöz: Hay hay...

- Yüzü yere düşmek (Oral/2008:ÇKH, s.76)

Hacivat: Saçmalama. Seni işe alan benim arkadaşım. Sakın yüzümü yere düşürme.

Karagöz: Düşerse süpürür çöpe atarım.

Hacivat: Öyle değil, yani tembellik yaparak, efendim yanlış şeyler yaparak beni arkadaşşıma mahcup etme!

- Aklını vermek (Oral/2009:KBM, s.18)

Hacivat: Başlıyorum aklını bana ver!

Karagöz: şimdi tepelerim kerata, aklımı sana verirsem bilmecelerin cevabını nasıl bulacağım?

Hacivat: Efendim, yani beni çok iyi dinle başka şey düşünme demek istiyorum. (...)

- Can kulağı ile dinlemek (Oral/2009:KHS, s.13)

Hacivat: Aman sen anlat Karagöz’üm, kulağım sende...

Karagöz: Ben senin kulağını istemem...

Hacivat: Canım öyle değil, yani seni can kulağı ile dinliyorum.

- Sözüünü geri almak (Oral/2009:KHS, s.42)

Hacivat: Tamam sözümü geri alıyorum.

Karagöz: Bana üzüm mü verdin de geri alıyorsun?

Hacivat: Değil efendim yani söylediğimi geri alıyorum. (...)

1.3 Seslenme ve ünlem öğretimi

Türk kültürünün önemli öğelerinden olan Karagöz-Hacivat aynı zamanda geleneksel bir tiyatro oyunudur. Sahne oyunlarında duyguları aktarmada ünlem ve seslenmelerin önemli bir yeri vardır. Hacivat-Karagöz metinleri de öğrenciye ünlem ve seslenmeleri göstermesi açısından önemli bir materyal kabul edilebilir.

- Yar bana bir eğlence medeeett!... (Oral/2009:KvT, s.4)

- Karagöz: (...) Ahh aman amannn! (Oral/2009:KT, s.5)

- Karagöz: (...) Ay aman, oy oy, ah ah ah!.. (Oral/2009:KD, s.5)

- K. Karısı: Oh, ne iyi olmuş!.. (...) (Oral/2009:KiH, s.61)

- Karagöz : Offf, puff !

1.4 İkilemeler, pekiştirme ve yansıma sözcük öğretimi

Türk dilinde gerek günlük konuşma dilinde gerekse yazma dilinde sık sık kullanılan ikilemeler, pekiştirme sözcükler ve yansıma sözcükler dil öğrenen bireye temel seviyeden başlayarak kavratılmalıdır. Karagöz metinleri içerisinde bu türler yerleştirilerek öğrencilere hem görsel hem de işitsel yönden sezdirilebilir ve oyun sonunda dağıtılacak etkinliklerle kavratılabilir.

- Karagöz: işte yine geldik yalan yanlış konuşmaya! (Oral/2009:KT, s.20)
- Karagöz: (...) Nereye çıkacağımızı doğru dürüst söylesene! (...) (Oral/2009:KT, s.66)
- Hacivat: Efendim o yavrucuklar gözleri ışıl ışıl nasıl bekliyorlar bizi değil mi? (Oral,2009:KHS, s.2)
- Hacivat: Yine olmaazzz!.. Neyse, çay kahve işini iyi kötü becerirsin, öğrenirsin Karagöz'üm. (Oral/2008:ÇKH, s.80)
- Karagöz: (...) Gözümü bir açtım, bembeyaz bir odadayım, bembeyaz giyinmiş hanımlar yanımda bekliyor. (Oral/2009:KvT, s.34)
- Karagöz: (...) Birden "Miyav"... diye acı bir ses ayaklarıma dolaştı. (Oral/2009:KvT, s.51)
- Karagöz: Vaklama da aklımı karıştırma! (Oral/2009:KvT, s.52)
- Karagöz: (Pencereden görünerek) Köftehor, açlıktan karnım gurulduyor. (...) (Oral/2008:ÇKH, s.73)

1.5 Eylem(fiil) öğretimi

Diğer dillerin ve Türkçenin olmazsa olmazı eylem(fiil)lerdir. Eylemleri öğretmeden dil öğretimi söz konusu bile olamaz. Türk dilinde kullanılan eylemlerin tamamına yakınının Türkçe olduğu bilinmektedir. Başka dillerin etkisinin en az olduğu sözcük türüdür. Eylemleri öğretmek ya da mantığını kavratmak için bu oyunlar kullanılabilir ve Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen kişinin bu konuyu kavrama düzeyi artırılabilir.

- Hacivat: Madem istiyorsun söyle bakalım "Bana karanfil ver!" cümlesinde fiil hangisidir?

Karagöz: Ortadaki...

Hacivat: Ne demek ortadaki canım?

Karagöz: "Bana karanfil ver!" cümlesinde ortadaki kelime fildir. Hem de kara fil Hacı Cavcav! Yaz yirmi not daha...

Hacivat: Karagöz'üm o kara fil değil, karanfil! Benim sorduğum da fil değil, fiil fiil... (...) Bana karanfil ver cümlesinde "ver" kelimesi bir fiildir. (...) (Oral/2009:KvT, s.21)

1.6 Birleşik sözcük öğretimi

Sözcük yapıları konularında etkinlik verilirken diyalog olarak Karagöz metninin verilmesi hem kültür aktarımına hem de öğrenci ilgi düzeylerine olumlu katkı sağlayacaktır.

- Hacivat: (...) Efendim, sivrisinek biliyorsun birleşik bir sözcüktür.

Karagöz: Hay hay.

Hacivat: Aferin! Öyle ise bir tane de sen söyle?

Karagöz: Senin söylediğine benzeyecek değil mi?

Hacivat: Tabi, yani iki isim birleşecek, birleşik sözcük olacak. (Oral/2009:KvT, s.22)

1.7 Eş anlam, zıt anlam öğretimi

Dil öğretiminin en başından öğretilen eş anlam, zıt anlam konularında kullanılacak etkinlikler yine Karagöz metinlerinden alınmış diyaloglardan oluşabilir.

Kara, önermek, alacaklı, modern

Aşağıda Hacivat ile Karagöz arasında geçen karşılıklı bir konuşma vardır. Şekildeki sözcükleri gerekiyorsa ek getirerek konuşmada yer alan cümlelerdeki boşluklara yazınız.

Hacivat: Karagöz, Karagöz!..

Karagöz: Ne var yine Hacı Cavcav? Niye bağıırıyorsun?

Hacivat: Karagöz'üm, dün Kayserili Mayıslioğlu'na seni bakkal çırağı olarak almasını salık vermiştim. Seni görmeye geldi mi?

Karagöz: Sen doktor mu oldun be adam? Nasıl sağlık veriyorsun?

Hacivat: Allah Allah! Ne biçim adamsın sen yahu? Sağlık vermedim. Ben sana sözcüğünün eş anlamlısı olan **salık vermekten** söz ediyorum.

Bunlar, eş anlamlı sözcükler, tıpkı **çağdaş** ile gibi.

Karagöz: Yandı bizim kazan dibi.

Hacivat: Tüh, Allah iyiliğini versin Karagöz! Beni anlamadın mı?

Karagöz: Şimdi seni pataklarım ha! Anladım tabi. Raks etmek ile oynamak aynı şeyler. Valla aklıma oynamak geldi. Şöyle güzel bir müzik çalsa da oynasak.

Hacivat: Bırak oynamayı Karagöz. Aferin, eş anlamı biliyormuşsun. Bir de karşıt anlamlılar vardır. **Borçlu** sözcüğünün karşıt anlamlısı sözcüğüdür.

Karagöz: Tıpkı seninle benim gibi Hacı Cavcav. Ayrıca sen **aksın** ben de(Çetinkaya: 2005, s.84-85)

1.8 Şiir türünün öğretimi

Tüm dünyada var olan ve etkisini hiçbir zaman kaybetmemiş olan şiir türünün Türkçemizdeki örneklerini verirken veya öğrenciye ezberletmek istendiğinde Karagöz oyunlarında geçen şiirler kullanılabilir. Karagöz şiirlerinin ezberlenmesi kolaydır aynı zamanda içerisinde yer alan sözcük ve sözcük grupları alt seviye öğrencilerine uygulanabilir.

Hacivat: Hece mi yazıyorsun.

Karagöz: Aklıma ne zaman gelirse, gece gündüz yazıyorum.

Hacivat: Anlaşılan serbest yazıyorsun!

Karagöz: Âmin, kimse karışmıyor. Ben de serbest yazıyorum.

Hacivat: Efendim bu hece ile serbest dediğim şiir yazmakta kullanılan ölçülerdir. Oğlun anlattı mı bilmiyorum, bir de kafiye var.

Karagöz: Nerde Safiye var?..

Hacivat: Safiye değil, kafiye... Yani şiirde satır sonlarında bulunan ve söylenişleri birbirine benzeyen kelimelere denir. Mesela güneş, eş, güreş... (Oral/2009:ÇKHS, s.103)

1.9 Mani, ninni türlerinin öğretimi

Karagöz'üm pek işim yok,

Eşim var ama işim yok,

Her Ramazan gelince de

Davulcuyum hiç eşim yok!.. (...) (Oral/2009:İGKG, s.11)

- Karagöz: (Görünerek) Kış kış kendi kapına git! (Bebek ağlaması) Köftehor gördün mü bebeği uyandırdın! Annesi de evde yok, ne olacak şimdi?

Hacivat: Aman Karagöz'üm bebek bu, yine uyur!

Yar bana bir eğlence medet!...

Karagöz: (Bebek ağlaması üzerine ninniye başlar.)

Hacivat kapıya dayandı ninni hu hu hu!...

Bağırdı bebeğim uyandı ninni hu hu hu!... (Oral/1999:KPB, s.14)

1.10 Tekerleme ve bilmece öğretimi

Yabancı dil öğretimi sadece dil bilgilerini aktarma süreçlerinden ibaret değildir. Öğrenci motivasyonunun düştüğü zamanlarda Karagöz metinlerinde yer alan tekerlemeler, bilmece ve özellikle çocuk oyunlarında kullanılan sayımacalar öğrencilere aktarılabilir ve dil gelişimi hızlandırabilir.

- Başlayacak mı başlayalım mı,

Karagöz'ün evini taşıyalım mı?

Başlayacak mı başlayalım mı,

Karagöz'ün evini taşıyalım mı? (Oral/2009:KvT, s27)

- Karagöz geldi, hoş geldi!

Yine de akli boş geldi, boş geldi!

Ya ya ya, Şa şa şa

Karagöz, Karagöz çok yaşa! (Oral/2009:KH, s.115)

- Karagöz: Hay köftehor, tam bilmece aklıma gelirken gitti. Ben de kendime sorarım. Bir sincap var sandık açar, kabukları yere saçar. Tüh bu sefer de cevabını unuttum. Gidip oğluma sorayım. (Gider.) (Oral/2009:KHS, s.55)

- Karagöz: Önce benim bilmeceye yardım et de, senin bilmeceyi bilemezsem akşama sana kemik çorbası yaparım.

Hacivat: İyi dinlememiştin, bilmeceni tekrar söyle!

Karagöz: Dam üstünde kadı gibi, gözleri var cadı gibi.

Hacivat: Hımmm, kolay gibi... Buldum Karagöz'üm!...

Karagöz: Aman yarısını da bana ver!

Hacivat: Canım, bilmecenin cevabını buldum! Baykuş...

(...)

Hacivat: Dur, gidersin!... Şimdi de benim bilmecemi dinle bakalım! İç içe dizili bohça, toprağa kazılı bohça? (Oral/2009:ÇKHS, s.87)

2. Hacivat-Karagöz Oyunları ile Kültür Aktarımı

Yabancı dil öğretiminde sadece dilin kurallarını vermek yeterli değildir. Birey dilini öğrendiği toplumun kültürel özellikleri hakkında da bilgi ve deneyim sahibi olmalıdır. Tam bir kültür aktarım aracı olan Karagöz-Hacivat oyunları ile dil öğretiminin yanında, kültür aktarımı da etkili bir şekilde yapılabilir. Karagöz metinleri Türk toplumuna ait birçok değeri içerisinde barındırır. Türk kültüründe önemli yeri olan bazı değerlerimizle ilgili olan metinler tespit edilmiş ve alt başlıklar halinde sıralanmıştır.

2.1 El öpme Kültürü

- Bütün çocuklar üzüntü içinde yerlerinde donup kalmışlardı. Kale yerine topu Karagöz'ün kafasına vuracak ne vardı? Karagöz'ün ise elleri yanına düşmüştü, biraz da alnı şişmişti. Önce Tombiş Nuri kendine geldi, koşup Karagöz'ün yanına geldi. Af dilemek için diller döktü, Karagöz'ün ellerini birkaç defa öptü. (Oral/2009:KH, s.84)

- Hacivat: Pekâlâ, mademki istiyorsun, hazır konu açılmışken sana birkaç önemli şey öğreteyim.

Karagöz: Sağ olasın Hacı Cavcav!

Hacivat: Karagöz'üm önce öp elimi bakayım!

Karagöz: Harçlık mı vereceksin, bahşiş mi?

Hacivat: Efendim ikisi de değil! Bilgi çok değerlidir. şimdi ben senin öğretmenim sayılırım. Onun için öp elimi!

Karagöz: şey öğretmenim, elini bayram gelince öpsem olmaz mı?

Hacivat: Olmaz, öp elimi! (Oral/2009:KvT, s.41)

2.2 Misafirlik Kültürü

- Şoför Ahmet Bey, ev sahibi olarak Hacivat'a, o da arkadaşı Karagöz'e yol veriyordu. Ama asıl ev sahibi Âşık Ali ile iş bilir Hacer Hanım kapıda güler yüzle onları bekliyorlardı. Çünkü önce bahçeden geçiliyordu. (Oral/2009:KH, s.58)

- Ev sahipleri hemen yeni davetlerini belirttiler:

Hanımı da çocukları da getirin!

Her zaman bekleriz! Teklif beklemeyin! (Oral/2009:KH, s.60) 103

- Aman Hacivat Çelebi, Karagöz Efendi! Bir isteğiniz olursa çekinmeden söyleyin! (Oral/2009:KH, s.61)

2.3 Selamlaşma Kültürü

- Hacivat: (...) Yine bir sesleneyim bakalım... Öh öh öh ööö...

Karagöz: (Gelir) Aman Hacı Cavcav, hoş geldin!

Hacivat: Hoş bulduk ama birden şaşırdım. (...)

Hacivat: Hah hah hah... Parçalamak olur mu, "Beni karşılamaya mı geldin?" dedim.

Karagöz: İyi ya ben de seni karşılamaya geldim. (Oral/2009:KHS, s.51)

- Şimdi iki arkadaşın çevresini saran öğrenciler, bir ağızdan haykırmaya başladılar:

Hoş geldiniz, hoş geldiniz!...

İki arkadaş gülümseyerek onlara el salladılar, uzanan ellerini sıkıp tokalaştılar. (...) (Oral/2009:KH, s.63)

- Karagöz kendisine iş bulan arkadaşını tersleyemezdi. Zoraki de olsa gülümsedi:

Merhaba Hacı Cavcav, hoş geldin!

Hoş bulduk efendim! (...) (Oral/2009:KH, s.73)

- Hacivat: Merhaba Karagöz'üm, nasılsın iki gözüm?

Karagöz: Merhaba Hacı Cavcav! Ben biraz iyiyim, sen nasılsın leblebi üzüm?

Hacivat: Teşekkür ederim efendim ben de iyiyim!

Karagöz: İyi ki geldin!... (Oral/2009:KvT, s.58)

2.4 Vedalaşma Kültürü

- Turist: (El sallayarak) Gutbay Karagöz!... (...)

Karagöz: (Karşılık vererek) Güle güle!... (...) (Oral/1999:KPB, s.45)

- Turist: (Saatine bakarak) Oooo geç kalıyor ben! Gudbay!...(Tokalaşır)

Hacivat: Güle güle madam!...

Karagöz: Güle güle madam!... Bu kukla çocuğuna teşekkür ederim! (Oral/1999:KPB, s.66)

2.5 Komşuluk Kültürü

-Ablacığım, annem pazara gitti. Ama cüzdanını evde unutmuş... Çaldırdım sanıp telaşlanacak... Yetişip vereyim! Ben gelene kadar bebeğime bakar mısınız?

Karagöz başını salladı.

Hanımı ise hemen ayağa kalkıp, bebeği almak için kollarını uzattı:

Ne demek kızım! Bu güzel bebeğe bakmaz mıyım? Belki hiç geri vermem!...

Gülüştüler ve komşu gelin uzaklaştı. (Oral/2009:KH, s. 41)

- Karagöz: (...)Ah Hacı Cavcav ! senin anlayacağın, komşumuz bizi otomobiliyle pikniğe götürdü.

Hacivat: Aman ne güzel, ne güzel!...

Karagöz: Hay hay, çok güzel!... (...) (Oral/2009:ÇKHS, s.54)

- Karagöz: Aman üşütmeden hemen evine git, ben de “Geçmiş olsun!”a gelirim de birkaç bardak çay içirim! (Oral/2009:İvK, s.57)

2.6 Yemek Kültürü

- Hacivat: Canım henüz uygun bir iş bulamadım ama sana müjdelere getirdim.

Karagöz: Sağ olasın Hacı Cavcav, ver de eve çıkıp yiyeyim!

Hacivat: Anlamadım, niye yiyeceksin?

Karagöz: Köftehor, “İş bulamadım ama sana müjdelere getirdim.” dedin ya!... (KHS, s.62)

- (Bir koyundan bahsederken) (...) Ohhh ohhh, amannn... Kırk yıldır yemedik ya, pirzola yaparız, köfte yaparız, haşlama yaparız. Kuşbaşı kavurma yaparız, paça yaparız, efendimmm işkembe çorbası yaparız... (Oral/2009:KH, s.19)

- Karagöz: Tavuk suyuna çorba, yarı suyuna da pilav yapacakmış... Eti de ara yemek olacakmış ama...(Oral/2009:KH, s.48)

- Karagöz: Kasap Ahmet Ağa seslendi. Kocaman bir koyun işkembesini bana parasız verdi.

Hacivat: Desene Karagöz'üm bu akşam sizde mis gibi bir işkembe çorbası var! (Oral/2009:ÇKHS, s.74)

- Hacivat: Bir yerden miras mı geldi?

Karagöz: Piyaz gelmedi, yanında cacıkla kuru fasulyeli pilav geldi. (Oral/2009:KHS, s.110)

- Karagöz: Hani patlıcanın ortasını ayırıp içini doldurup yemek yapıyorlar ya?...

Hacivat: Anlamadım?... Patlıcanın ortasını ayırdılar diye mi sevindin?

Karagöz: Yemek, yemek...

Hacivat: Ha, anladım, rüyanda yemek yedin! Patlıcan, yani imambayıldı...

(...)

Karagöz: Benim rüyada yediğim patlıcanın içi kıymalı idi.

Hacivat: Anladım, karnıyarık, karnıyarık... (Oral/2009:KT, s.5)

2.7 Dini Simgeler

2.7.1 Ramazan, Ramazan bayramı ve Oruç

- Hacivat: Hele otur bakalım! Biraz dertleşelim.

Karagöz: Hay hay, biraz dertleşelim ama sen önce dükkânına gelen misafirine ikramını yapsana!

Hacivat: Aman Karagöz'üm sen şaşırdın mı?

(...)

Hacivat: Karagöz'üm Ramazan'dan haberin yok mu?

(...)

Hacivat: Allah Allah... Hem anlamıyorum, hem de anlatamıyorum galiba! Yani sana Şimdi çay, kahve, ayran falan ikram etsem utanmadan içecek misin?

Karagöz: Hele sen ikram et de görürsün ne olacağını!

Hacivat: Oruç değil misin, nasıl içeceksin?

Karagöz: Hacı Cavcav, oruç senin başına mı vurdu? Ben onları içeceğim dedim mi? Senden çay, kahve, ayran falan istedim mi?

(...)

Hacivat: Canım efendim yine anlayamadım? Tamam bunları ikram edeyim amma, ne biçim oruçsun, buraya öğlen yemeğine mi geldin?

Karagöz: Hay hay, öğlen yemeğine geldim.

Hacivat: Olmaz efendim, beni de günaha sokacaksın!

Karagöz: Pataklarım ha! Bilmiyor musun, biz Ramazan'da öğle yemeğini de akşam yiyoruz.

Hacivat: Öyle söylesene!... Demek ağzın kapalı?...

Karagöz: Hay hay, ağzım, burnum, gözlerim, kulaklarım kapalı. (...) (Oral/2009:KHS, s.118)

- Karagöz: Aman birader, dostluk dedin de aklıma geldi. Bizi bu akşam iftara davet etsene!

Hacivat: Canım ben zaten davet edecektim amma... Sen iftara kendini zorla davet ettiriyorsun!

Karagöz: Pataklarım ha, sana yardım ediyorum.

Hacivat: Canım efendim, iftara gelmek için aramızda teklif mi var? (Oral/2009:KHS, s.123)

- Karagöz: Biliyorsun, Ramazan gelince benim dededen kalma davulu köşesinden çıkarıyorum.

Hacivat: İyi yapıyorsun Karagöz'üm! Davulsuz Ramazan tuzsuz yemeğe benziyor.

Karagöz: İyi ya, ben de ilk günden davulumu gümbürdettim ki Ramazan Şenlenir oldu. (Oral/2009:KHS, s.126)

2.7.2 Bayramlaşma Kültürü

- Hacivat: Karagöz'üm hoş geldin!...

Karagöz: Hoş bulduk Hacı Cavcav, hoş bulduk!... Ver elini öpeyim!

Hacivat: Efendim bu ne el öpmesi?...

Karagöz: Pataklarım ha, öğrenemedin mi? Bayramlaşma el öpmesi tabi...

Hacivat: Tamam biliyorum da, bayramın daha ilk gününde bu kaçınıcı bayramlaşma?

Karagöz: Köftehor, kaçınıcı olursa olsun, bayramlaşma kötü mü?

Hacivat: Canım kötü olur mu? Bayram güzel, bayramlaşma çok güzel amma...

Karagöz: İyi ya, benim bayramın ilk günü fırsat buldukça senin elini öpmem hepsinden güzel...

Hacivat: Artık yeter efendim! Bayram namazından sonra sabah camide bayramlaştık.

Karagöz: Yalan söyleme! Bayram bahşişi almak herkesin içinde ayıp olur diye dışarda bayramlaştım. (Oral/2009:ÇKHS, s. 133)

- Hacivat: Cebimde biraz para var, ne söyleyeceksen çabuk ol!

Karagöz: Cebindeki para da bana yeter. Sağ elini uzat bakayım!

Hacivat: Meraktan çatlayacağım?

Karagöz: Parayı peşin ver sonra istediğin gibi çatlarsın!

Hacivat: Bu parayı niçin istediğini hâlâ söylemedin?

Karagöz: Köftehor, ben para istemiyorum. Kendin vereceksin! Adet böyle... (Oral/2009:KT, s15)

- Karagöz: Köftehor, senden aldığım parayı elimi öpecek torunlarıma verecektim!

Hacivat: Ya, demek elini öpmeye gelecekler... Öyle söylesene!...

Karagöz: Hay hay, elimi öpüp "Bayramın kutlu olsun" diyecekler. (Oral/2009:KT, s.17)

- Karagöz: Pataklarım ha!... Ben de Bayram için bir defa elini öpeceğim ama ötekiler para koparmak için... Şimdi ver elini bakayım! (Hacivat'ın elini öper.) Tütüüü tütütüüü... Elini de yıkamamışsın, yalatıp bana temizlettin! Neyse, bayramın mübarek olsun Hacı Cavcav!

2.7.3 Kurban Bayramı ve Kurban Kesme Kültürü

- Yeter Karagöz Efendi, yeteeerr! Aaaa, fenalık geldi. Kırk yıldır et yememiş... Kurban bayramlarında gelen etler ne oluyor? (...) (Oral/2009:KH, s.20)

- Hacivat: Saçmalama!... Söyle bakalım sen bu koçu nerede buldun Karagöz'üm?...

Karagöz: Nerede olacak, bayramın ilk günü seninle bayramlaşıp bahçenizden yola çıktım ki peşimden geliyor. Ayıp olmasın diye "Git!" diyemedim.

Hacivat: Allah iyiliğini versin, desene bu bizim kaybolan koçumuz! Ver bakayım ipi! (Oral/2009:KHS, s.28)

2.7.4 Dua ve İyi Dilek Kültürü

- Karagöz: Sağ ol Hacı Cavcav, Allah senden razı olsun! (...)

Karagöz: (...) Sağ ol, Allah ne muradın varsa versin Hacı Cavcav! (Oral/2009:KvT, s.11)

- Hacivat: Diyelim Allah ayırmasın ikimizi, rast getirsin işimizi! (...) (Oral/1999:KPB, s.13)

- Hanımı, dualar ederek Karagöz'ü alt kattaki dış kapıya kadar indirdi:

Adamdan Allah razı olsun! (...) (Oral/2009:KH, s.13)

- Efendim evvela dilerim ki hepinizin sıhhati yerinde ola ve her zaman isterim ki gönülleriniz neşe dola! (Oral/2009:KvT, s.3)

- Hacivat: (...) Tanrı işimizi rast getire!... (Oral/2009:KvT, s.58)

- Hacivat: Efendim çok güzel... Ağaçların gölgesinde oturanlar sana dua ederler. Oturdukça ismini tekrar hatırlarlar. (Oral/2009:KvT, s.72)

Neşe dolu yolumuzdan, ibret salmaya geldik. (Oral/2009:İGKG, s.15)

- Sandık sandıklar için de çok şanımız var bizim

Karagöz: Hay hay, çabuk ol!...

Hacivat: İyi dinle! Yeni yılınız kedersiz ve başarılı olsun!

Karagöz: Hacı Cavcav bu çok hoşuma gitti, kolay söylerim.

Hacivat: Aferin Karagöz'üm, haydi söyle bakayım!

Karagöz: Bizi sevenler-sevmeyenler, bizi seyredenler-seyretmeyenler, hele hele sevgili çocuklar!

Hacivat: Aferin Karagöz'üm, güzel başladın!

Karagöz: Dur şaşırtma, pataklarım ha! Sonra şey, hepinizin...

Hacivat: Efendim hatırlatayım! Heparınız yeni yılı kedersiz ve başarılı olsun!

Karagöz: Tamam... Heparınız yeni yılı pedersiz ve başağrısı olsun!

Hacivat: Allah iyiliğini versin! Ondan vazgeçtim, bunu dinle! Yeni yılda da barışa ve huzura kavuşunuz!

Karagöz: Amin!... Yeni yılda yarışıp kuzulara koşunuz!

Hacivat: Efendim, iki kelimeyi aklında tutup yine tekrarlayamadın. Dur bakayım, daha kısa bir şey söyle! Üzüntüsüz nice yıllar dilerim.

Karagöz: Hay hay... Üzümlü çöpsüz ince dalları yerim.

Hacivat: Allah müstahakkını versin, ne hâlin varsa gör! Efendim, hepimize barış, sevgi ve neşe dolu yıllar dilerim. (Gider.)

Karagöz: Hay köftehor, benim söyleyeceğimi söyleyip kaçtı. Şey ben de Karagöz'ü öğrenin ve yaşatın derim. Hoşça kalın!... (Gider.) (Oral/2009:KHS, s.64)

Sonuç

Yüzyıllar boyunca büyük küçük herkesin eğlence amacıyla seyrettiği Türk kültürüne ve edebiyatına ait olan Karagöz oyunları, yabancılara Türkçe öğretme ve Türk kültürünü aktarmada önemli bir eğitim aracı olabilir. Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni'ne göre son yıllarda kültür aktarımının dil öğretiminde önemi daha da artmıştır. Bu oyunlar; dil öğretiminde, eğitim materyalleri ve ders kitaplarının yanında ek bir eğitim aracı olarak kullanılması, hem kültür aktarımında hem de Türkçenin dört temel dil becerisini kazandırılmasında birçok fayda sağlayabilir. Oyunlar bireyleri eğlendirirken aynı zamanda eğitici bilgiler vermesi Türkçe öğrenen bireylerde Türk diline ve kültürüne karşı olumlu bir tutum gelişmesine vesile olabilir. Öğrencilerin Türk dilini öğrenmeye olan motivasyonunu artırabilir. Türkçenin yabancılara öğretilmesinin en önemli amaçlarından birisi Türk toplumunun kültürel unsurlarını tüm yönleriyle öğrencilere aktarmaktır. Dolayısıyla Karagöz oyunlarında bulunan gerek karakterler gerekse diyaloglar Türk toplumunu en iyi yansıtan ürünlerdendir. Türk kültürüne has nitelikte olan ve bizi diğer toplumlardan ayıran değerlerimiz bu iki boyutlu sahne sanatıyla öğrencilere sezdirilebilir. Karagöz metinleri canlandırma yapmadan sadece metinler dağıtılarak dil öğretiminde rahatlıkla kullanılabilir. Kültürümüzü bu denli iyi yansıtan ürünleri eğitim-öğretim sürecine katmak etkili bir dil öğretimine ve kültür aktarımına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- AKKAYA, Ahmet (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kapsamında Fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları. Ankara, Milli Folklor Dergisi 100, ss,171-181.
- AVCI, Yusuf (2002). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kültür ve Yöntem Boyutu,
- Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi I. Uluslararası Truva-Çanakkale Dil Eğitimi ve Okul Gelişimi Sempozyumu 22-25,Haziran, Çanakkale.
- AYTAŞ, Gıyasettin. (2006). Karagözde biz. Somut Olmayan Kültürel Miras: Yaşayan Karagöz
- Uluslararası Sempozyum Bildirileri, <http://thbmer.gazi.edu.tr/posts/view/title/yayinlar-12297,10/01/2014> 19.16 tarihinde ulaşılmıştır.
- BASCOM, R, William (1954). Four Functions of Folklore. The Journal of American Folklore Vol. 67, No. 266, pp, 333-349. <http://www.jstor.org/discover/10.2307/536411?uid=3739192&uid=2134&uid=&uid=70&uid=4&sid=21104385134687> 25.07.07.2014 tarihinde ulaşılmıştır.
- ÇETİNKAYA, Zeynep (2005). Basit tekrar ve alıştırmalar yoluyla sözcük öğretimi. Ankara: Dil Dergisi
- DEMİR, Ahmet ve AÇIK, Fatma (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürlerarası yaklaşım ve seçilecek metinlerde bulunması gereken özellikler. Journal of Türklük Bilimi Araştırmaları. Cilt 16 sayı 30, s.51-72.
- DEMİREL, Özcan (2012). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni Öğrenme - Öğretme – Değerlendirme. Ankara: MEB Yayınları, 2012.

- DEMİREL, Özcan (1993). Yabancı Dil Öğretimi, İlkeler, Yöntemler, Teknikler. Ankara: Usem Yayınları.
- KALFA, Mahir (2013). Yabancılar Türkçe öğretiminde sözlü kültür unsurlarının kullanımı. Ankara: Milli Folklor Dergisi. Yıl 25, sayı 97/s. 167-177
- KILINÇ, Aziz ve ŞAHİN, Abdullah (2012). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem Yay.
- MENEK, Serhat. (2011). Ünver Oral'ın Karagöz metnindeki kültürel ve eğitsel unsurlar. Yayımlanmış yüksek lisans tezi, Erzurum Atatürk Üniversitesi
- MEB (2009). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Diller İçin Avrupa
- Ortak Başvuru Metni: Öğrenme - Öğretme – Değerlendirme. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- OKUR Alparslan, KESKİN, Funda (2013). Yabancılar Türkçe Öğretiminde kültürel öğelerin aktarımı “İstanbul” Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti Örneği. The Journal of Academic Social Science Studies Dergisi :6/2 s.1619-1640
- ORAL, Ünver (2008). Çocuklara Karagöz ile Hacivat, Nar Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). İbiş geldi Karagöz geldi, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). İbiş ve Karagöz, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz belediye memuru, Nar Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz'den hikâyeler, Nar Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Çocuklarla Karagöz ile Hacivat söyleşmeleri, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz ile Hacivat, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (1999). Karagöz park bekçisi, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz ile Hacivat söyleşmeleri, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz televizyonda, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz'ün dondurmacılığı, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ORAL, Ünver (2009). Karagöz ve trafik, Bilgecan Yayınları, İstanbul.
- ÖZBAY, Murat (2002). Kültür aktarımı açısından Türkçe öğretimi. Sayı 602: s.112-120. Türk Dili Dergisi,
- SAKAOĞLU, Saim (2003). Türk gölge oyunu Karagöz, Akçağ Yayınları, Ankara,
- TDK. (2005). Türkçe sözlük. (10.Baskı), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- VARDAR, Berke (1998). Dilbilimin Temel Kavramları ve İlkeleri, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- YILDIRIM, Ali. ve ŞİMŞEK, Hasan. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Seçkin Yayıncılık, Ankara.